DISSERTATIO POLITICA

*De*

# COMITIIS IMPERII ROMANO-GERMANICI

*Quam*

*DIVINA NUMINIS TRISAGII ADSISTENTIA*

SUB PRÆSIDIO

*VIRI*

*Juris ac Prudentiæ Conſultiſſimi, Theolog. praſtantiſſimi, Philoſophi & Philologi Clariſſimi*

DN.

CHRISTIANI GUEINZI Hallenſis ad Salam Gymnaſii RECTORIS vigilantiſſimi, Præceptoris ſui æternùm colendi, venerandi

*Ad diem* 1. Maji *proponet*

SEBASTIANUS SCHUBARTUS Tachypyrgita Myſus

*In Auditorio primo.*

---

HALLÆ SAXONUM

*Ex Typographeo Oelſchlegeliano,*

ANNO cIɔ Iɔc XLV.

# ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ.

## THESIS I.

COmitia Imperii noſtri Romano-Teutonici conſideramus partim qvoad naturam, partim qvoad affectiones: Qvoad Naturam vel totaliter, vel partialiter: Totaliter tùm in definitione tum in Cauſarum enumeratione: Definitio alia eſt nominis, alia rei; Nominis tùm primaria, tùm ſecundaria: Primaria eſt vel in Etymologiâ; juxta qvam Comitia dicuntur â Comeundo.

I*ta ſecundum Veteres, qvi comire pro coire dicebant, teſte* Roſin. Antiq. Rom. lib. VI. Cap. 1. & Cruch. in pr. de Com. Rom. *Alii Comitia dici volunt qvaſi Coitia, vel Coitia.* Becmanus in Orig. L. L. *adhuc aliter de hujus vocis etymo ſentit, & Comitia qvaſi Cumitia à cum i. e. ſimul dici putat: qvicqvid ſit, qvæq; horum de notatione hujus nominis ſententia cum re familiariter convenit: & dicta ſunt Comitia inde, qvòd plures in unum certum locum convenire ſoleant: unde perpetuâ multitudinis figurâ Comitia cenſentur,* teſte poëtâ illo & Front. Cornelio apud A. Gell. noct. Att. Lib. XIX. Cap. 8.

*Invenimus enim, quando apud probatos autores hanc vocem legimus, locum ſemper, in quo Comitia celebrantur, nunquam ipſa Comitia ſive actum eorum notat; quod inter cæteros probata nota Scriptores confirmatur autoritate* Livii Lib. XXVII. c. 38 *ubi Comitium tectum, fuiſſe dicit, cum ante tecto caruerat; unde ſæpe propter ingruentem tempeſtatem Comitia impedita fuiſſe leguntur* Lib XC. c. 42 & Tacit. Hiſt. I c. 17. H. Cic. 1 ad Heren. & Orat. VI. in Verr. Plaut. Curc. Act. IV. ſc. 1 Plin. natur. hiſt. lib. XV. c. 18. Alex. ab Alex. genial. dier. & Tiraq. in annotat. eundem locum. Roſin. Antiq. Rom. Lib. VI. c. 5. *Quamvis* Blondus Lib. III. De Româ triumfante, *apud* A. Gell. *locum coeundi tempusq; & actum ipſo eodem Comitii verbo ſignificari aſſerat, quod tamen apud laudatum autorem me legere non memini; quin potius contrarium ſupra ex eodem allegavimus. De loco autem in quo contrahi olim ſolebant Comitia infra dicemus. Notandum à Comitiis morbum illum, quem alias ſacrum & Herculeum vocant, appellationem traxiſſe, ut comitialis dicatur, quod irrumpere & vitiare ſoleat comitia.* Plin. paſſim Lib. hiſt.

## THESIS II.

VEl in Homonymiâ; quoad quam vox Comitiorum accipitur apud ſcriptores dupliciter:

P*Rimum ſumitur vel propriè pro Conventu populi de publicâ ſalute deliberaturi, uti hoc loco; Vel impropriè & metaphoricè uti apud* Plaut. Aulul. Act. IV. ſc. 7. *Ibo intrò ubi de capite meo ſunt Comitia; id eſt, ut Gruterus explicat; ubi de famâ & ſalute mea agitur. Deinde ſumitur partim Latè, pro quovis conventu populi, ſive univerſi, ſive partis tantum, ſive ludorum, ſive ſuffragiorum conferendorum cauſa: apud* Cic. pro Sext. Liv. & alios: *partim capitur ſtrictè: ſecundum* Lælium apud A. Gell. Lib. XV. c. 27. *quando univerſus populus ad ſuffragia ferenda olim, hodie Imperator cum Statibus imperii de ejus utilitate conſultaturi conveniunt.*

## THESIS III.

SEcundaria Comitiorum definitio conſiſtit in Synonymia; ſecundum quam comitia varias ſortiuntur appellationes.

D*Icuntur 1. Conventus per metonym. gen. pro ſpecie, teſte* Joh Baptiſt. Egnatio Veneto in Annotat: in C. Sveton. in Vita Iulii Cœſaris: Concentibusq; paractis, Ravennæ ſubſtitit. Bodin. de Rep. Lib. III & paſſim; *Vulgò* Conventa-Tage. *Item Concilia apud* Livium. *quamvis accuratè loquendo Concilia, olim dicerentur, quando pars tantum populi conveniebat. Comitia verò, quando populus univerſus convocabatur* Lælius apud Gell. d. l. *quæ tamen differentia non admodum curioſè obſervata apud claſſicos Scriptores reperitur, cum non rarò alterum pro altero indifferenter poſitum legatur. teſte* Roſin. Ant. Rom. Lib. VI. c. 1. 3. *Vocantur Conciones.* Bodin. loc. all. *Item Collegia. Congregatio, etc. Conſtit. Imper.* tit. 12. *Germ.* Ein Reichs-Tag / Gemeine Reichs-verſamlung. *R. J. Veneti conſilia magna vocant.* Franciſc. Schottus & Hieron. ex Campugnano in Itinerario nobil. Italiæ region. part. 1. pag. 38. *ubi & modus ſuffragandi in Veneto Imperio uſitatus deſcribitur.*

## THESIS IV.

SIc fuit Definitio nominis; Seq. Rei; juxtà quam Comitia Imperii Romano Germanici ſunt conventus publicus Principis & Statuum Imperii de rebus gravioribus Imperii ſalutem concernentibus conſultantium.

V*Ariè à variis definiuntur Comitia, ſed a multis potius deſcribuntur, quam accuratè definiantur; nobis hæc probata videtur definitio, quæ genere conſtat, & differentia, quæ cauſas continet, quas mox ſingulas ſeorſim examinabimus.*

## THESIS V.

CAuſæ Comitiorum Imperii noſtri ſunt Externæ vel Internæ. Illarun alia eſt Finalis; quæ eſt Salus & utilitas publica.

*HIc finis ſemper ultimus eſt in negotiis publicis, quale & hoc eſt. intermedii fines ſunt varii; cum ſingula fere Comitia ſingulum ſuum atq; certum finem habeant, ob quem contrahuntur, quotquot tamen ſint, omnes ad Reipub. ſalutem tendunt, & dirigi debent: ſive n. de novo Capite Imperii eligendo ſive de movendo, ſive de deponendo bello, ſive cuiuscunque negotii alius gratia contrahantur Comitia ſemper ſalutis publicæ conſervandæ inſtituuntur; & ſi minus, ſunt impia, iniqua. & deſtandæ potius Catilinariæ cõſpirationes, quæ ex* Conſtit. Carol. V. *tit. 15. prohibita ſunt; quarum exẽpla apud hiſtoricos ſcriptores ſæpe occurrunt, at ut plurimum triſtes ac tragicos exitus habuere.*

## THESIS VI.

ALia Efficiens, & eſt Imperator, qui habet jus indicendi Comitia.

*CIrca prima Romani Imperii exordia poteſtas hæc tota erat penes populum, quam primi Reges ipſi liberè conceſſerant, ut hac ratione ſingulorum mentes delinirent, ſibiq; obſtrictas facerent. mox cum Imperio participata ac diviſa tranſit ex parte ad Cæſarem primum Romanæ Monarchiæ fundatorem, & tandem libero conſenſu populi cum omni majeſtate tota devoluta eſt ad Impp. per Octavium Auguſtum* Roſin. Ant. Rom. Lib. VI. c. 4. VVendel. Inſtit. polit. Lib. II. c. 26. Expl. th. 3. Alex. ab Alex. Genial: dier. Lib. IV. c. 3. & patet ex Hiſt. Livii Lib. XX. & paſſim & ex Tac. Lib. I. Anal. c. 15. & XIV. 28. Sueton. in vita Cæſaris c. 41. *De qua poteſtatis mutatione etiam* Iuven. Sat X.

. . . . . . . . . *qui dabat olim*

*Imperium faſces, legiones, omnia nunc ſe*

Con-

*Duellum, atque duas tantum res anxius urget,*
*Panem & Circenses.*

*Et manſit hac poteſtas penes Impp. usq; ad hac Romani Imperii ſecula, ubi Jus Majeſtatis regale dicitur ſoli Imperatori proprium,* Cunr. Einſiedel De Regal: cap. XI. n. 300. *Verùm ita propia modeſtia (qua uti omnes homines, ita vel maximè Principem, & quo magis in alto eſt, eò magis decet* Lipſ. lib. II. Monit. polit. c. 14.) *temperata, ut ſine approbatione Electorum Comitia Imperator hodie non indicat* Beſol. Polit. Lib. I. c. 4. n. 30. Regn. Sixt. De Regal. Lib. 1. c. 4. n. 29. Keckerm. in Syſtem. Polit. Lib. I. c. 7 Schönborn Polit. Lib. IV. c. 33. & v. 8. *Quos Electores comitia celebraturus Imperator cõſulere prius tenetur, juxta Capitulationes, in quas antequàm auguratur, jurat.* Cl. Benedict. Carpzovius in tract. De Capitular. Cæſar. Cap. I. n. 18. *& cap V. n. 2. in quibus expreſſe habetur ſe nulla Comitia indicturum abſque Electorum conſenſu:* Das Keyſerl. Mayeſtät ohne Wiſſen vnd Willen der Churfürſten keinen Reichstag anſetzen noch außſchreiben wollen. Cunr. Einſiedel loc. all. & Paurm. De Iuriſd. Lib. II. c. 8. num. 18. & ſeqq. *Et horum Conſenſum ſolicitaturum ſe promiſit ipſe Carolus IV. Imp.* Darnach ſol der Ort da Sie folgendes Jahrs bey einander erſcheinen wollen in ihrer berathſchlagung durch unſer verordnung nach unſern vnd ihren Willen vnd gefallen beſtätiget. tit. 12. *Et has Conconſtitutiones atque leges fundamentales ne quidem mutare, nedum abrogare hodie Imperator poteſt; licet aliâs legibus ſolutus dicatur, fundamentalibus tamen legibus & Imperii Receſſibus omnino tenetur, uti & jure naturali.* Carpz. Cap. Cæſar. Cap. XII. n. 7. & ſeqq. *quia Imperatores eas non ſoli ſanxerunt, ſed omnibus imperii ſtatibus adſiſtentibus promulgata ſunt. deinde, quia eas confirmaturum ſe in Capitul. ſanctè juravit in Electione additâ hac clauſula;* Solches alles vnd iedes beſonder/ wie obſtehet/ haben wir obgemeldeter Römiſcher König dem gedachten Churfürſten geredet/ verſprochen vnd zugeſaget/ bey vnſern Königlichen Ehren Würden vnd Worten/ thuen daß ſelbige auch hiermit vnd in Krafft dieſes Brieffs ꝛc. *Neq; tamen reſtricta hac quadantenus Imperatoris poteſtas Majeſtati repugnat, prout quidem Bodinus Germani*

*Im-*

*Imperii obtrectator inſignis arbitratur; Imperatorem non niſi inane nomen & titulum Majeſtatis & Imperii habere, & totum ſubjectum eſſe Electoribus, eorumq; JCtiõi; & hinc rectius Ariſtocraticum quam Monarchicum Imperii Romani ſtatum dici probare audet, in* method. Hiſt. c. 6. & De. Rep. Lib. II. c. 6. *Cui & aſſentiri videtur* Quir. Kubachius Cent. I. Dec. I. q. ult. *Hujus controverſiæ deciſionem, quia non noſtri inſtituti eſt vide ſi lubet apud* Arum. Diſc. I. Petr. Heig. in quæſt. Jur. Civ. & Sax. q. 2. n. 21. & ſeqq. Stebenthal in Colleg. polit. Exerc. VIII. q. I. *Cæterum quis eſt qui proprio gladio Bodinum ſe jugulare non videat; quippe ſi rationes hæ alicujus valoris eſſent, certè nec Rex Galliæ Monarcha erit, quia & ille ſine Parlamenti autoritate in negotiis regni nihil plane ſtatuere poteſt, pro quâ Reip. forma tamen dictus* Bodinus, Chaſſanæus, *eorumq; aſſeclæ acriter pugnant.* Thom. Michaël in Concluſ. Iurid. De Iurisdict. th. 15. *Quare nihil detrahit moderata hæc poteſtas Majeſtatis, quia Convenientia etiam inter ſpecie diſpares virtutes ſæpe eſt, inquit* Iuſt: Lipſ: dict Lib. Pol. c. 16. *Et hoc ipſo Imperator Romanus ſe Regem. Regum. prout ſe nominare ſolebat D. Imp. Maximilianus, eſſe oſtendit; (cum contra Rex Hiſpaniæ Rex ſervorum dicatur) ac proinde honorem & reverẽtiam ipſis debitam præſtat. & hi viciſſim Imperatori ſuum non denegant. neque enim ſemper & indeterminatè honor ab inferioribus debetur ſuperioribus ſed & quandoque ſuperiores honorare debent inferiores. Et quod ſi Prælatus non ſervat reverentiam ſubdito, nec ſubditus tenetur ei ſervare* Barth. Chaſſan. Part. I. Conſ. 21 *Jus itaq; contrahendi Comitia habet Imperator, ſed cum conſenſu & approbatione Electorum ita ut ſine horum autoritate iisq; reclamantibus inſtituta non habeant vigorem* Arum. ad A. B. Diſc 1. th. 7. *neque unius ſaltem vel alterius requiritur adſenſus Electoris. ſed omnium & ſingulorum. imo uno tantum eorum refragrante poſſunt impediri Comitia; exemplum habemus manifeſtum An 1530. factum, ubi Iohannes Dux & Elector Saxoniæ conſentientibus cæteris ſolus diu impediebat quò minus Ferdinandus vivo Carolo V. fratre in Romanorum Regem eligeretur; quia hoc erat contra leges fundamentales, eligere Romanorum Regẽ Imperatore ſuperſtite Debẽt a. diſſenſionis cauſæ eſſe graves & ſonticæ ſecus n. & ex cõtumacia ſi fiat, tunc omnino indicta Comitia*

pro

*cidere poſſunt*, *ac robur ſuũ habent Decreta abſque refragantis ſuffragio, ſecundum Conſtitutiones Imperial.* tit. 1., 21. & clauſulam, quæ affigi ſolet ab Imp. literis Comitialibus; D. L. erſcheinen als denn oder nicht. ꝛc.

## THESIS VII.

CAuſæ internæ ſunt partim Materia, quæ vel ex quâ; & ſunt perſonæ, quæ in Comitiis convenire ſolent, puta Imperator, cæterique Status Imperii.

H*Aut ineptè perfecto Corpori Romanum Imperium adſimilatur, cujus caput Imperator, juxta* Conſtit. Imper. tit. 2. *Et Dominus mundi, in* l. de precatio. 9. ff. ad l. Rhod. de jact. *Item Dominus Orientis*, *Occidentis*, *Meridies*, *& Septentrionis*, Bald. Conſil: 359 Lib. 3. *puta quoad Ictionem, ſubjectionem & protectionem, non quoad dominium & poſſeſſionem.* Einſiedel De Reg. c. 2. n. 16. & Schneidevv. in pr. n. 5. *Unde* Senec. in Lib. 7. de benef. *diſputans, num Sapienti quis donare quid poſſit, cum ejus alias omnia, pulcre dicit: Ad reges poteſtatem rerum omnium pertinere; ad ſingulos vero proprietatem.* c. 4. *Cui in electione triplex Corona triplici metallo imponitur: prima ferrea, qua fortitudinem; altera argẽtea puritatem & claritatem; & tertia area, quæ, uti aurum omni metallo excellentius, ita ipſe Imperatorem aliis regibus & principibus in potentatu & juſtitia excellentiorem eſſe debere, ſignificat.* Chaſſ: part. V. Catal. gl. num. Conſ. 27. *Truncus & catera membra corporis Romani Imperii, ſunt Status, ordinesq; reliqui, quos Politici in tres Claſſes ordinant*, Liebenthal Exerc. IX. n. 6. *Sive Conſilia.* Chriſt. Beſold, Lib. I. cap. 9. num. 8. *In prima Claſſe ſunt ſeptem Electores, qui digniores ſunt omnibus Principibus præter Reges*, Lanſius in orat. contra Galliam. pag. mihi 932. *Et ſunt hi Baſes ſolida Imperii, ac Columnæ immobiles prout vocantur ab ipſo Imperat. Car. V. in* Conſtitut. Imperat. tit. 12. cap. 2, *à quibus etiam Germania Septicolumnis dicitur*, *teſte* Heidfeld. in Sphing. Theol. Philoſ. cap. XXXI. *Et per quos, velut ſep-*

rem; *Candelabra lucentia in unitate Spiritus ſeptiformis ſacrum illuminatur Imperium*, in pr. A. B. *De horum Collegio, quo tempore, & ſub quo Imperatore illud prima ſumſerit initia, erudita inter eruditos circumfertur controverſia. Quidam Fridr. II. & Gregor. X. hujus ſeptemviralis Collegii fundationem tribuunt*: Peuc. Lib. *IV.* Chron. p. 145. *Quidam Gregorio V. Papæ adſcribunt*, Ioh. Bapt. Egnat. venetus Roman. Princ. Lib. *III. Alii conſuetudine introductum eſſe volunt, in qua ſententia eſt etiam* Georg. Schönborn Lib. V. Polit. c. 33. Peuc. Lib. VI. Chron. Ioh. Limn. Lib. III. cap 1. n. 7. & ſeqq. *Verior tamen illorum videtur ſententia, qui per Imper. Ottonem III.* ( *qui quòd puer* 10. *annorum ad hanc majeſtatem evehebatur, Otto* das Kind; *poſtea v. Mirabilia mundi vocari ſolitus eſt*) *inſtitutum, & per Carolum IV. confirmatum ferunt: quam ſententiam etiam fovent* Dn. Arum. ad cap. IV. A. B. th. 6. Idem De Iur. publ. Diſc. IX. n. 29. H. Diſc. XV. n. 80. & XVI. Concluſ. 18 & Diſc. XVIII. n. 3. Liebenthal Exerc. IX. q. 1. Lupoldus De Iuribus Imperii cap. 11, Heigius qvæſt. III. Idem Wolffgang Krauß von Guntzenhauſen in Chronicâ von Vrſprung vnd herkommen des Chur vnd Fürſtlichen Stammes/ des Löblichen Hauſes zu Sachſen / *qui & rationem ponit, quibus cauſis motus dictus Imperator hoc ſeptemvirale Collegium cum Gregorio V. patruo ſuo introducendi*. pag. 63. & 64. *Vid.* præter hos, Ioh. Wolf. lect. memor. Cent. XIV. pag. 816. & XI. pag. 275. Blond ab inclin. Roman. Imperii Decad. II. Lib 3. pag. 189. Ringnam. Phileſius in deſcript. Europæ & Gvilhelmus Caxtonus in Chronic. part. 6. *Anno mileſimo primo ajunt ſeptem Imperiales Electores conſtitutos eſſe cum ordinatione quadam in perpetuũ duratura, teſte*, Wolf. loco modò prædicto, Bodin. verò ann. 1250. *initium habuiſſe ſcribit in VI.* De Rep. *conſulatur &* Fulvius Pacianus tract. practicab. Lib. II. De probationibus cap. 35. n. 15. & ſeqq. *Dividuntur a. Electores reſpectu vel Dignitatis, vel Officii; ratione Dignitatis ſunt vel Eccleſiaſtici, Moguntinus nimirum Trevirenſis, & Colonienſis Electores & Archiepiſcopi: partim Laici, ſive ſeculares & politici; Rex Bohemiæ, Palatinus, Saxo & Marchio Brandenburgicus, Reſpectu Officiorum; Archi Epiſcopus*

*Mogun-*

Moguntinꝰ eſt Archicancellariꝰ in Germaniâ, Trevirenſis in Galliâ, Colonienſis in Italiâ; Rex Bohemiæ eſt Imperatoris Pincerna, Comes Palatinus Rheni ſacri Imperii Archidapifer. des H. Römiſchen Reichs ErtzTruchſeß/quaſi Trug das Eſſen Limn. Lib. III c. 9. n. 20. apud quem ipſe Imperator conveniri poteſt; Saxo eſt Archimarſchallus & Enſifer. Marchio Camerarius. Vtriusq; diſtinctionis rationabilitatem Vid. apud Chriſt. Liebenthal Exerc. IX. & in Conſtit. Imper. paſſim, it: CL. Dn. Præſidem in Diſput. De naturâ Politices th. 26. Heig. quæſt. IV. n. 58. De numero autem, Cur ſeptem & non plures pauciores ve Electores, etiam Politici diſcrepant. Quidã ad regnum Perſicum, in quo ſeptem Senatores Principi addebantur; aut ad Remp. Spartanam, in quâ totidem Ephori regibus adjungebantur, reſpexiſſe exiſtimant, teſte Peuc. in Lib. IV. Chron. p. 143. Alii propter ſuffragiorum in Electione conciliationem, cui nimirum parti ſeptimus ſe adjungeret, ut ejus partis vota in Comitiis rata ſint ex pluralitate, numerum hunc imparem ſelectum fuiſſe. Peuc. Lib. IV. Chron. quemadmodum in Camera ex conſtitutione Maxim. fieri ſolet; quæ ratio probabilis quidem ſed non ſufficiens videtur & totum non exhaurit, quia ob hanc ſolam rationem non fuiſſent adſtricti ad huc numerum: potuiſſent n. vel quinque vel tres, vel novem, imò plures numeri imparis ſeligere. Alii, quorum ſententia probabilior, ad qualitates hujus numeri Electoralis Collegii Autores in ejus fundatione attendiſſe; Eſt n. numerus ſeptenariꝰ primò præſtantior quovis pari; quia 1. monadi tanquam ſuo principio vicinior & ſimilior 2. quia magis unus eſt, quam numerus par, 3. quia continet in ſe medium; par v. numerus ſemper rationem tantum extremorum habet. Deinde hic numerus in ſe perfectus eſt, & approbatus ſimilibus, teſt. Chaſſ. part. XII. conſil. 37. Unde ſuo ſeorſum merito plenum hunc numerum haberi, monet Macrob. in ſomn. Scipt. Lib. 1. c. 6. p. 18. qui & Virginem vocari ait, quod nullum ex ſe pariat numerum duplicatus, qui intra denarium coarctetur, qui primus numerorum limes eſt. Idem Pallas, teſte eodem dicitur, quia, ex ſolius monadis fœtu & multiplicatione proceſſit, ſicut Minerva ſola ex uno nata parente perhibetur, cui & numerus hic â Pythagoricis conſecratus erat. Natal. Com. Myth. Lib. IV.

p. 300. Et celebris hic numerus eſt multis exemplis & poteſtatibus: Sic ſeptem ſunt dona Spiritus Sancti à quibus ſeptiformis dicitur, ſeptem ſtellas, totq; candelabra videbat Johannes. Apocal. 1. Septem ſunt horæ quibus laudare debemus Dominum, juxta exemplum Davidis Pſ. 118. unde & numerus ſacer dicitur & Heptas veneranda, à Matt. Capell. Lib VII. Vide ſi placet, plura de excellentia hujus numeri. apud Chaſſ. loc. alleg. Gell. noct. Lib. III. c. 10. & quem citat Varr. in Hebdom. ſeu Imaginibus Septenarii numeri, item Cœlium in Antiq. lect. Lib. XI. & Nicol. Parvulum Bellonanenſem in ſuo Septenario. Nos, cum nihil certi hac de re conſtet apud Scriptores, atque nudis ſaltim opinionibus Eruditi inter ſe digladientur, neq; ad hunc neque ad alium a ſtrictos fuiſſe numerum primos hujus Collegii fundatores dicimus, ſed liberam voluntatem, uti in conſtituendo Collegio hoc, ita in ſeligendo numero quem velint, habuiſſe, interim nec ſine ratione factum fuiſſe affirmare audemus, ſed ad utrumque in inaugurando hoc Septemviratu Auguſtiſſimos ejus Auctores reſpexiſſe credimus, ut ob votorum conciliationem primum imparem numerum, & inter impares numeros hunc Septenarium ob ejus excellentiam, perfectionem & virtutem adſumere ipſis placuerit. Hæc de prima Claſſe. In ſecunda ſunt Principes S. Imperii, qui vel Superiores, vel inferiores: Illi ſunt partim Super illuſtres, & tum Eccleſiaſtici; Archi-Epiſcopi IV. præter Electores Eccleſiaſticos, Magdeburgenſis Primas per Germaniam, Salisburgenſis, qui perpetuus Cathedræ Petrinæ Legatus, arg. Decr. Auguſt. 1582. & Limn. Lib. I. c. 8. Bremenſis, & Rigenſis: tum Laici, Archi duces nempe duo; Auſtriæ ex linea Ferdinandi, & Burgundiæ a Carolo V. Imperii: de quorum præeminentia & privilegiis vid. Chaſſ. part. V. n. 30. & ſeqq. Partim ſunt Illuſtres tantum, Duces nimirum & Principes. Inferiores ſunt tum Comites, qui vel Principales Gefürſte Grafen, vel Simplices, tum Barones, &c. de quibus omnibus videre eſt in Exerc. XI. Colleg. Polit. Ilebenthals CL. Dn. Præſes in loc. ſupra alleg. Paurm. in tract. De Juriſd. paſſim, & Beſold. in loc. prædict. In tertia Claſſe ſunt Civitates Imperii, des H. Röm. Reichs Frey und Reichs Städte, quæ dividuntur in duo Scamna; Rhenanum & Suevicum; in die Reiniſche und Schwäbiſche

biſche Bonck. Nicol. Reuſn. de Urbib. Germ. Imperial. l. 1. f. 261. *His Civitatibus Imperii quidam concedunt, quidē in Comitiis ſeſſionē ſed jus votandi denegant; & diſtingvūt inter jus cōſulendi & ſuffragandi, quorum prius ipſis largiuntur, poſterius non item, Verum erraſſe hîc nos non pudeat (quippe hoc ſapientiæ initium, prout habet* Scal. De L.L. III. c. 67.) *cum Viris eruditis ſecus hac in parte ſtatuentibus; quia illorum ſententia expreſſe contra Receſſus Imperii, ex quibus patet primò, nulla obſervatâ diſtinctione æq; ac cæteri Status ad Comitia citari; Verba ſunt expreſſa:* Ihr wollet erſcheinen neben vnd mit andern Reichs-Ständen/ helffen handeln/ rathſchlagen vnd ſchlieſſen. *Deinde Imperii Decretis cum cæteris Statib9 etiam ſua affigunt ſigilla; uti patet ex* Ordin. Regim. Maxim. August. ann. *1500.* Des zu vrkund haben wir Chur-Fürſten/ Fürſten/ Prälaten/ Grafen/ vnd Reichſtätt obgenant vnſer jeglicher ſeyn Inſiegel/ bey der Königl. Majeſt. Inſiegel auch ſelbſt thun hencken. *it. Decr. Aug.* 15. 12. Wir Churf. Fürſten/ Prälaten/ Grafen vnd Herren/ vnd des H. Römiſchen Reichs Frey vnd Reichsſtädte/ Bottſchafften vnd Gewalthabern/ bekennen öffentlich mit dieſem abſchiedt/ daß alle vnd jede Puncten vnd artickel mit vnſern guten wiſſen vnd willen vnd Rath fürgenommen vnd beſchloſſen ſeind. *Nonne verba hæc ſatis manifeſta? Et licet hæc ejusmodi formula non ubiq; verbis ita expreſſis in Decretis exprimantur, ſufficiunt tamen primò hæc appoſita; pro ſecundo ſemper in reliquis Decretis additur,* Vnd andern Ständen/ *à quibus verbis qui excludere Imperii Civitates conatur, certè iis Statu Imperii eas eſſe ejusq; mēbra negat, quod qua ratiōe videat ipſe. neq; unius incluſio mox alterius eſt excluſio quando in reliquis Decretis tantum fit mentio Electorum & Principū: & ab autoritate negativè cōcludi negat Dn. ...ius. Tertiò accedit & hoc, quia in colligendo Cenſu Imperii publico Civitates non minus quàm cæteri Stat9 ſuos huic negotio præficiunt Adminiſtratores & Præfectos* vermöge der Königlichen Satzung von den gemeinen Pfennig zu Worbmis 1495. per Maxim. *Cur ergò non æq; ac cæteri Imperii Ordines jus ſuffragandi habeant? cū ſint in Matriculâ Imperii æq; ac alii; atque in diplomatis & privilegiis Cæſareis nobilia membra Imperii dicuntur.* Sixt. Lib. I. c. 4. n. 80. & ſeqq. *Unde re-*

*recte definiuntur* à Tob. Paurm. de Juriſd. Lib. II. c. 11. n. 13. *quod ſint Communitates directe Imperio parentes, jus ſeſſura & ſuffragiorum obtinentes, & hâc ultima differentiâ potiſſimum diſtinguntur à cæteris provincialibus Urbibus. Diſtinctionem illam quod attinet, frivola illa eſt; quia primò dicimus Suffragium nihil aliud eſſe quam conſilium, uti & tota Comitia; Deinde ponamus eſſe differentiam quandam inter conſilium & ſuffragium; ex adultu tamen modò rationibus Civitates Imperii utrumque obtinere ſatis clare liquet. Summa, Civitates Imperii habent jura & regalia communia cum reliquis Statibus, quæ iisdem negare, aut in dubium vocare, eſſet revangare mundum, inqvit* Carpz. in Tract. ſupra alleg. Cap. III n. 30. *& V. n. 5. Ergo & jus in Comitiis ſuffragandi. vid.* Arum. ad A. B. Diſc. 1. q. 8. Sixt. loc. all. *addatur* Limn. Libr. 1. De Jur. public. c. 7. n. 88. & ſeqq. *Interim nec hoc negamus, magnam differentiam inter Civitatum Imperialium, atq; inter Electorum cæterorumq; Principum vota reſpectu valoris & modi ſuffragandi eſſe. quin Prælatorum, Comitum & Baronum votandi modus ab Electorum longe diverſus; hi enim propter dignitatem Viritim in medium conſulunt, cum illi propter multitudinem & minorem dignitatem per Curias ſaltim vota ſua exponant. neq; temere in ferendis ſuffragiis Civitates à cæteris Claſſibus diſſentire ſolent, ſed ſponte in illarum ſententiam ſæpe deſcendunt, & conſentiunt.*

## THESIS VIII.

VEl eſt materia Circa quam, ſive Objectum, & ſunt res arduæ atque negotia gravisſima Imperium concernentia, de quibus in Comitiis tractari ſolet.

*VElut de pace & negotiis aliis religionis, de bello movendo contra Turca aut exteras nationes, de motibus in imperio ortis componendis, de regni terminis conſervandis & amiſſis recuperandis, It. de Monetis, De novo Imperii capite eligendo, De Collectis, De tributis moderandis, aut ſi neceſſitas publicæ ſalutis requirit, novis imperandis, de fœderibus ineundis. &c. De his & ſimilibus negotiis,*

*quia*

*quia Imperator ſolus decernere non poteſt, in Comitiis Conſultatur, quia, quod ad omnes pertinet, ab omnibus peragatur.* Alth. Polit. Cap. XIII. Carp. prædict. loc. Cap. VI.

## THESIS IX.

ALtera cauſa interna eſt Forma Comitiorum, quæ eſt modus ſive Proceſſus & ſolennitas quæ in Comitiis obſervari ſolet, quæ ſpectatur qvoad antecedentia, Concomitantia & conſequentia. In antecedentibus notanda ſunt, quæ concernunt partim ipſum Imperatorem, partim Status Imperii. Proceſſus reſpectu Imperatoris conſiſtit in Citatione.

*Citationis hujus modus longè iterum decedit à forma antiquâ, quia populus ad Curiata Comitia per Lictores 30. ad Centuriata vero per Cornicines vocabatur, teſte* Gell. in noct. att. Alex. ab Alex. lib. VI. c. 3. Roſ. lib. VI. c7. *Hodie Imperator, ubi ſalus Imperii flagitat, conſenſu & conſilio Electorum Statibus imperat Comitia per publica Edicta & literas Comitiales, in quibus breviter cauſam, cur comparere debeant, & de quibus negotiis in futuris Comitiis tractandum ſit, exponere debet, quo maturo cum conſilio citati ad Comitia accedere poſſint; præterea tempus & locum conveniendi certum; ut, quando & ubi convenire debeant, ipſis innoteſcat.* Goldaſt. In Außführlichen Bericht wie es auff Reichs-Tages pfleget gehalten zu werden/ Cap. I.

## THESIS X.

REſpectu Statuum; Ut ad citationem & Edictum Imperatoris compareant.

*PRincipes reliquiq; Status voluntatem Imp. eſt docti rebus ſingulis prius domi cum Cancellariis, Conſiliariis; aliisq; Viris prudentibus probe perpenſis, fideliterq; quid de his Reip. ſaluti conducat, noceatve, diſpectis, ad indicta Comitia vel ipſi adire, vel Legatos ſuos cum pote-*

*ſtate pleniſſima ablegare iuſto tempore debent. Legati ut primum ad locum Comitiis deſtinatum pervenerint, nomina ſua profiteantur apud Archi-Cancellarium Germaniæ, eiq́ literas credentiales, quo ſciat an fidem eis habere debeat offerant.* Guldaſt. loc. alleg. cap. 2. *Omnium autem primus Comitiis intereſſe debet Saxo Elector, ut Statibus hoſpitia præparet, quia Archimarſchallus eſt, cui hoc competit.*

## THESIS XI

Sic fuit Proceſſus ante Comitia; ſeq. qui obſervatur in ipſis Comitiis, & hic conſiſtit potiſſimum in proceſſione & ſeſſione.

P*Oſtquam iam Status omnes conparuerunt, convenire die definitâ & hora omnes ad palatium Imp. debent, atq; inde cum Imper. Inſignib. Imperialib. induto, Ordine & præſcripto modo cũ pompa ſolenni ad Curiam Imperialem adſcendãt.* A.B. tit. 24. *Hic de prærogativa in deãbulando & ſedẽdo maxima ſæpe diſſidia & clades factas fuiſſe legimus, unde* Iohann. Samoilcius Poloniæ Cancellarius *dicterium hoc in Germanos effutire ſolebat: Germanos in Comitiis ſuis ferè nihil aliud agere quam ut ſeſſionibus digladientur.* H. Kirchn. de Legat. lib. 2. c. 5. n. 78. *de quibus rixis queritur &* Thom. Lanſius in Orat. contra Germ. pag. 1043. *Huic malo ex parte ſubvenit Auguſtiſſimus Imperator Carolus* IV. *qui proceſſionis & ſeſſionis inter Electores ordinem diffinivit nimirum ut in celebratione Curiæ Imperialis in proceſſione Archimarſchallus, cum ſtricto enſe Imperiali, qui Iuſtitiam & inſigne ſuperioris poteſtatis denotat, Imperatorem immediate præcedat, cum Archi-Epiſcopo Trevirenſi, ita ut inter hos quaſi medius Imperator eosdem ſequatur. Ad latera Imperatoris procedant Archi-Epiſcopi Moguntinus & Colonienſis, & quidem dextram tegat ille, in cuius Cancellariatu Comitia celebrantur; atq; hic etiam portabit ſuper Baculo argenteo omnia ſigilla & Typaria Imperialia. Porro Comes Palatinus à latere dextro portans pomum Imperiale, cum Cruce aurea ſuper impoſita, per fidem in crucem terræ Dominum Imperatorem factum eſſe indicans; & Marchio Brandenb. Sceptrum regiæ dignitatis ſignum antiquiſ-*

*ſimum*

ſimum cujus loco olim haſtis utebantur. Vid. Turneb. Lib. XXII, Adverſ. c. 12. deferens, ab ipſius Ducis Saxoniæ latere ſiniſtro lineariter gradiantur: Hos principes ac Status reliqui, quilibet in ſuo ordine ſequuntur. Imperator curiam ingreſſus reſidet loco celſiore variis aulæis & tapetis magnificentiſſimè adornato; Cui ex oppoſito ſedebit Archi-Cancellarius Galliæ: ad latera v. Archi-Cancellarii duo reliqui obſervato eodem ordine, qui in proceſſione: porrò in dextro latere poſt Archi-Cancellarium ſeſſionem habet Rex Bohemiæ, & poſt hunc Comes Palatinus; in ſiniſtro autem Saxo & Marchio ſedebunt; ſede tamen quavis horum uno gradu Imperatoris throno inferiore. Vid. Conſtit. Imperat tit. 3 & 4. Rurſus alia ſubſellia æquè pompoſè pro ratione dignitatis exſtructa ſunt, Imperatoris tamen ſede duobus gradibus, & Electorum uno gradu inferiora, quæque in duo latera diviſa; quorum dextrum occupant reliqui quatuor Archi-Epiſcopi, ac Legati Archi-Ducum Auſtriæ & Burgundiæ; nam hi propter ſummam eorum magnificentiam hæc privilegia etiam præ Electoribus habent, ut nunquam teneantur comparere ipſi, licet non habeant Ehehafften emanendi, & propterea ſæpius ſuffragia ſua exponunt per legatos: Siniſtri lateris ſubſellia tenent Principes cæteri, Duces, Comites, Barones, Nobiles, Imperii Civitatum legati, &c. Ex adverſo Imperatori totus quaſi grex Officialium & Conſiliariorum minorum adſtat. Facta ſeſſione atq; turba compoſita, unus Electorum, quod plerumq; Archi-Epiſcopus Moguntinus facit nomine Imperatoris è medio ſurgens gratias agit Statibus pro obedientia præſtita frequenti præſentia ſua, cui mox gravi & ſuccincta oratione ſuccurrit Imperator ipſe; ac brevibus repetita gratiarum actione, ut propoſitionem promulgandam cognoſcere, quæque ad Romani Imperii ſalutem neceſſaria judicent in medium conſulere velint, hortatur. Et mox propoſitio de Scripto publico ab Imperatoris Secretario recitatur. qua prælecta Status omnes conſurgunt & collocuti inter ſe paululum gratias agunt Imperatori per Moguntinum Archi Epiſcopum pro paterna in S. Imperium cura, ſimulq; copiam promulgatæ propoſitionis & tempus de ea deliberandi ſibi dari per eundem petunt cum debita reverentia, atq; obedientia promiſſione. Ad hæc Imperator rurſus gratias agit pro delata obediẽtia & officiorum prõptitudine, eosq; as ſẽtẽtia

*primo quoque die de propoſitis articulis aperiendis animat: & gratiam ſuam atq; benevolentiam vicuſim ipſis promittit. Quibus ita peractis Electores, Principes, caeterq; Status Imperatorem ex Curia rurſus ad palatium ſuum eodem Ordine, eademq; ſolennitate & pompa comitantur, à quo deinde quisque ad hoſpitium ſuum diſcedit. Poſtero die Moguntinus Archi-Epiſcopus Statibus definit diem ferendi ſuffragia; qui dies ubi illuxit, omnes iterum ad Imperatoris habitationem congregantur, eademq; ſolennitate Imperatorem ad Curiam comitantur, ubi ſinguli ſibi deſtinata loca repetunt. Quo facto, ordine & rationepraeminentiae(qui n. dignior primo votum dare & loqui debet,* Chaſs. part. 1. conſ. *18.) vota Coelectorum inquirit incoando à Treuirenſi, & obſervato eodem ordine. qui in proceſſione & ſeſſione deſinit in Marchione Brandenburgenſi & mox interrogatus per Electorem Saxoniae ab omnibus Coelectoribus & ſuam ipſis aperit ſententiam. Et hic ſuffragandi modus praeceptus eſt in* Conſtitut. Carolina tit. 4. pag. 3. Autor des außführlichen Berichts / wie es auff Reichs-Tagen ꝛc. Cap. VI. *hodie Moguntinum vota incipere, caeterosq; Electores ordine hunc ſequi dicunt. Eodem modo reliqvarum duarum claſſium vota colliguntur, verũ non in cõmuni curia ſed privatim, & collecta deinde curiatim exponuntur, expoſita v. cum Electorum votis ad Imperatorem deferuntur. Quod ſi accidat, ut omnium vota conveniãt, eaq; Imperatori placeant, jam res erit confecta. Sin minus, ita ut nec Imperator cum Statibus, nec Status ipſe inter ſe conveniant. Imperator neutram partem poteſt cogere, ut alterius partis ſententiam ratam habeãt; neq; ut ſua ſententia cedant; neq; Stat9 contra ſententiã Imperat. atq; ipſo invito poſſunt ſtatuere quicquam. ſed res manet in libera conventione, & tam diu adductis hinc inde ad confirmandam ſententiam ſuam argumentis, inter ſe diſceptant, donec rationibus pars altera victa ſponte in alterius partis ſententiam deſcendat; atq; ſic quod maxima pars ( intellige ordinum non perſonarum ) ſtatuerit, illud legis robur & Decreti habebit vigorem. Poſtqvam praedicto modo de ſingulis articulis deliberatum. & inter Imperatorem atq; Status conventum eſt, rediguntur conſulta in formam Decreti, iisq; publice in concione praelectis, ab Imperatore, & ex ſingulis ordinibus uno obſignantur. Et de hoc obſignan-*

*di modo & ratione, quam diverſa fuerit olim vide ſis* Pautm. Iuriſd. Lib. II. c. 2. n. 33. Wend. in Inſtit. Polit. Bernh. Bertram in Diſc. De Com. n. 72. & ſeqq. Schönborn d. Lib. IV. c. 33.

## THESIS XII.

Conſequentia Comitiorum ſunt, quæ finitis Comitiis quoad proceſſum obſervari ſolent.

*OBſignatis itaque Decretis jam peracta ſunt, quæ agenda erant, & cujus gratia conventum erat. Tertio igitur atq; ultimò rurſus priori ſolennitate ac celebritate ad curiam itur, ubi pro conſuetudine facta ſeſſione nova Decreta Statibus rurſus prælegunţur: Tandem Moguntinus Archi Epiſcopus actis denuo nomine Imperatoris gratiis Ordinibus, iisq; ad cõſtantiam & promtam in ſimilibus obedientiam excitatis Cæſaris gratiam & benevolentiam ipſis promittit. Atq; his peractis ſolvuntur Comitia, & quisq; iterum ſalvo conductu ſecundum* Conſtit. Imper. tit. I. & 12. *ad ſua revertitur.*

## THESIS XIII.

HActenus de Comitiis totaliter; Seq. Partialiter per Diviſionem: Et ſunt Comitia vel Univerſalia, vel Particularia. Vniverſalia quando omnes Status conveniunt, dequè Imperii negotiis conſultant.

*OLim in antiqua Rom. Repub. Comitiorum tria potiſſimum erant genera, primo: Curiata quæ Romulum autorem habuerunt atq; ſic antiquiſſima, in quibus omnia populi ſuffragia Curiatim peragebantur* Georg. Schönborn Lib. IV. Polit. c. 33. *inque iis præcipue de rebus bellicis decernebatur. Alterum genus erat Centuriatorum, à Servio Tullio inſtitutum; in quibus Conſules, Prætores cæteriq; Magiſtratus majores creabantur datis ſuffragiis per Centurias, à quibus Centuriata dicebantur Comitia. Tandem erant Tributa Comitia, quando populus in Tribus diviſus abſque auſpicio ſuffragia ferebat; & in his minores magiſtratus creabantur. Vid. plura*

de

*de his apud* Roſin. in Antiq. Rom. Lib. VI. A. Gell. Lib. XIII. c. 14. Blondum Rom. triumf. Lib. III. Dionyſ. Halicarn. Lib. VII. Cruch. De Com. Rom. Alex. ab Alex. Lib. IX. Gen. dier. c. 3. Grut. in Annotat. ſuper Liv. Lib. 1. in fin. Alth. Polit. c. 13. Oſvald. Hillig. Donell. enucl. Lib. VI c. 6. Pont. Progymn. 20. vol. III. part. poſt: *& alios. Hodie Comitia alia ſunt Generalia ſive univerſalia, quando omnia Imperii membra congregantur, & de horum Comitiorum cauſis hactenus maximè egimus; alia, uti dictum, ſunt Particularia, quæ generalium formam ac proceſſum aliqvantum pro ratione dignitatis imitantur.*

## THESIS XIV.

COmitia Particularia ſunt vel Uſitata, vel Inuſitata. Uſitata ſunt vel Celebriora, vel minus ſolennia. Illa ſunt vel unius Claſſis, & ſunt Electorum Comitia.

H*Orum Conventus vel ſunt Ordinarii, vel Extra-ordinarii. Illi dicũtur Comitia Imperatoria,* Wahl Tage/ *quando Electores, ut Regẽ Roman. eligant Imperio conveniunt; de quorum Comitiorum proceſſu Vid.* Conſtit. Imperial. Carol. IV. *Hujus Conventus autoritatem Papa propriam vendicare ſibi contra omnia tam divina, qvam humana jura tentat, ita ut ſine ejus conſenſu de eligendo rege Romanorum Electores convenire non debeant, quaſi à Pontifice omnis Imperatoris majeſtas, ac titulus dependeat, quæ omnia ſolus ille huic tribuat; cujus deteſtandæ arrogantiæ inter cæteros etiam fuit Bonifacius VIII. Vid.* Wolf. Cent. XIII. *lect. memor p. 385. Sed quam piè, quamque nefanda audacia ſibi hanc arrogarint poteſtatem, adi, ſi lubet,* Peuc. Lib. IV. Chronic. *Extra ordinarii Conventus ſunt, qvando dicti Electores de alio negotio conſultandi gratia conveniunt, quæ poteſtas conveniendi ipſis à Carol. IV. in* A. B. *conceſſa eſt* tit. 12. Carpz. de Capitul. Cæſar. Cap. V. n. 13.

## THESIS XV.

VEl plurium; & ſunt Comitia Deputatorum.

*Vulgò*

V*Ulgò* Deputation⸗ oder Viſitation⸗Tag. *quando nimirum ab Imperatore Commiſſarius, & ex omnibus Statibus ſelecti conveniunt, ibiquè de Imperii negotiis tractant, in quibus eadem fere ſolennitas obſervatur, quæ in univerſalibus. Adeſt enim Legatus Cæſarius cum poteſtate pleniſſima, ac idem honor, qui Imperatori, ipſi defertur: interſunt Principes, Prælati, Comites, Barones, &c. Hæc Comitia prima celebrata fuerunt Auguſtæ Anno 1555. ubi Ferdinandus Romanorum Rex Caroli V. Imperat. fratris Commiſſarius aderat, quod Imperator ipſe propter motus in Imperio ortis Comitiis univerſalibus intereſſe non poterat c.* vnd aber. *vid.* Paurm. Lib. II. de Jurisd. c.*2*.

## THESIS XVI.

MInus Solennia ſunt Circulorum Comitia, Germ. dicuntur Kräyß⸗Tage.

E*T hi Conventus iterum ſunt vel Univerſales, vel Particulares; Illi, quando omnes* 10. *Circuli, puta Francicus, Bavaricus, Auſtriacus, Svevicus, ſuperior Rhenanus, quatuor Electorum ad tractum Rheni, Weſtphalicus, ſuperior Saxonicus, Inferior Saxonicus & Burgundicus, quorum quiq; tres Status cōtinet, (quod quidem negat* Limn. Lib.1. De Jur. publ.c.n. *31.) Eccleſiaſticorum, ſecularium & Civitatum, conveniunt, & de negotiis ad Imperium pertinentibus, ut de re monetariâ, de pace publica cōſervanda, &c. tractatur.* Wend in Inſt. Lib.II.c.16. *Particulares quando unius tantum Circuli Status vel plurium per Duces & Conſiliarios* durch die Kräyß Obriſten/ *quos quisque Circulus pro lubitu ipſe ſibi eligit. sect.* Limn. d. l. n. 23. *ſingulis annis ad minimum ſemel congregantur* Schönborn Lib. IV. c 33.

## THESIS XVII.

Inuſitata hodiè Comitia particularia ſunt, Regimenti Conventus,

H*Os primus inſtituit Maxim. Imp. An.* 1500. *Cum enim in Comitiis Wormatienſ.* Von Handhabung des Friedens ꝛc. *An.* 1495. *ab Imp. & Statibus decretum eſſet ut ſingulis annis in Civita-*

*te quâdam Imperiali convenirent, ac de Chriſtiani Imperii rebus conſultarent; revocare tamen conſenſu Electorum Illud Decretum propter frequentes in S. Imperium irruptiones hoſtium Chriſtiani nominis Turcarum Imperator Maximil. coactus fuit, ne gravior clades Imperio ſoli relicto ab hoſtibus iſtis ferociſſimis immitteretur quam de ejus ſalute in Conventibus proſpiciatur. Interim ne ejusmodi ſalutares Congregationes, ut quæ nihil aliud quàm Imperii Epitome intermittantur, ſed languenti Imperio nihilominus ſalutaribus remediis atq; Conſiliis ſubveniatur, Auguſtiſſimi Imperatoris cura prævidit; dum Ordinum approbatione viginti perſonas ex Statibus elegit, tanquam Imperialem Senatum, quibus & Commiſſarium ſuum addidit, iisq; pleniſſimam poteſtatem in Imperii negotiis decidendi, tractandi & juſtitiam adminiſtrandi conceſſit. Commiſſarius a. Cæſarius Comitis aut Baronis dignitate non debebat eſſe inferior. Cæteræ perſonæ ex Ordinibus eligebantur, quas videre quis poteſt in ipſa Regimenti Ordinatione Anno. 1500. Hanc Conſtitutionem quidem Carolus V. Imp. quatuor perſonis auxit Anno 1515 Anguſtæ; ſuccedente a tempore ſub eodem in deſuetudinem abiit. Vid.* Tob. Paurm. Lib. II. c. 2. num. 48. & ſeqq Schönborn Lib. IV. Polit. c. 33.

## THESIS XVIII.

SIc fuit de naturâ Comitiorum; Seqq. eorum Affectiones, qvæ ſunt tum Tempus.

*OLim certi dies erant, qui dicebantur Comitiales, quibus Comitia fieri licebat; de quibus videre eſt in* Elect. Paul. Manut. apud Roſin. de Ant. Rom. C. Plin. natur. hiſt. Lib. XVIII. c. 3. *Hodie Comitia celebrantur, quoties Reſpub. Rom. flagitat ſalus & neceſſitas; non enim certum ac definitum tempus habent Imperii Status, quo conveniant, ſed citati quocunque tempore ab Imperatore approbante Semptemviratu, uti ſupra dictum, comparent. Quamvis enim in A. B. conſtitutum erat à Carolo IV. ut ſingulis annis ſemel, tranſactis, à feſto Reſurrectionis Chriſti, quatuor ſeptimanis Imperator cum Statibus in Civitate Imperiali convenirent.* tit 12. *tamen hoc tempus hodie non obſervatur, & in anno interdum ſemel.*

*ſæpe*

ſæpe crebrius, aut etiam plane Conventus ſolemnes & generales nulli celebrantur.

## THESIS XIX.

# Tum eſt Locus.

LOcus apud priſcos Romanos, in quo Comitia agebantur, pro diverſitate Comitiorum erat etiam diverſus. Aut enim Comitia fiebant auſpicato, & ſic in certo etiam & auſpicato loco tractabantur, & quidem Curiatis Comitiis intra Urbis pomœria juxta forum, imò pars erat fori, locus erat deputatus, à Palatii porta incipiens, usq; ad Templum D. Mariæ Novæ, qui locus dicebatur Comitium. Centuriata verò Comitia, quæ ſemper exercitu in armis præſente celebrantur propterea intra murum fieri nefas erat, ac extra Romam in campo Martio perficiebantur. Roſin. Ant. Rom. d. Lib. VI. & Thom. Dempſt. ſuper eund. Loc. Gell. Lib. XV. c. 27. Franciſc Patrit. Lib IX. Inſtit. tit. 4. De Campo Martio. Sed quæ absq; auſpiciis contrahebantur, qualia erant Tributa, de his integrum erat utrum intra vel extra Urbem inſtituerentur. Roſin Lib. VI. c 18. Noſtro tempore eadem fere ratio eſt Loci Comitiorum, quæ eſt temporis, ſcilicet ut æque in arbitrio Cæſaris atq; Electorum ſit, ubi velint convenire, ubicunq; enim Imperator eſt, ibi Roma eſt. Ex conſtitutione quidem Carolina, & ex Capitulationibus, Item ex Receſſ. Imperii, potiſſimum Anno 1566. Auguſtæ, apparet, prima quæque poſt Electionem Imperatorem Noribergæ celebrare teneri, quod tamen etiam anxiè admodum non obſervatur, & propter peſtem eo in loco tunc forte graſſantem, aut alias rationes ſæpe alio trahuntur. Extra tamen Germaniæ limites ad Comitia ab Cæſare citati Status impune non obtemperant; neq; propter juramentum in Capitulatione Electoribus præſtitum extra fines Imperii Germanici Comitia contrahere audet: imò uti ipſa Comitia non niſi conſenſu Electorum contrahere, ita nec locum propria autoritate abſque eorum approbatione definire poteſt. Ut plurimum a. in Civitate quadam Imperiali pro ratione commoditatis inſtituuntur; quamvis interdum etiam in municipiis & provincialibus urbibus contracta apud hiſtoricos legantur: ita namq; Magdeburgi Comitia Imperialia celebraſſe Ottonem II. teſtatur Heig.

Quæſt.

Quæſt. VIII. n. 41. *& ibidem Obſ.* III. teſte eodem. *Item Wirtzburgi Fridr. 1. Barbaroſſam habuiſſe Comitia probat* Crantz. in Metrop Lib. VI. c. 36. *Vid.* Carpz. Capitul. Cæſar. Cap. V. Auctor des ausführlichen Berichts wie es auff Reichs-Tagen pflegt gehalten zu werden/ Cap. 1.

---

ET ruit Imperium, ruit ac antiqva poteſtas
Majeſtas qvia nunc priſtina nulla viget.
*Horror* adeſt, & terror adeſt, dum barbarus enſis
In cunctis violat ſingula jura locis.
In qvia diverſos abeunt momenta receſſus
Et turbant votis diſſona fata ſuis,
Ne ruat omninò, coëuntia vota viciſſim
Totius Imperii fata juvare volunt.
Id vult Europæ conſeſſus, ſecula qualem
Nulla ſciunt, nava nec ſunt habitura parem,
Sola ſed *Oſnabruga* modò veneranter adorat
Dum Majeſtatem totius Orbis habet.
Numina qvum coëant Mundi prudente ſenatu,
Ut coëat pacis rurſus & omne decus.
Sic Amphictyonis quondam, quos jactat Olympus,
Omnia ſub cenſum patria jura dabant.
Qvæ tamen & quare theſibus SCHUBARTUS adumbrans
Totius Imperii publica jura refert.
Talia SCHUBARTUS pergat! Themis ipſa juvabit
*Horror* ut Imperii non ſit, at Orbis honor
At Tu Magne DEUS fac priſtina ſecla remigrent
Oſnabruga ſit & pacis in orbe thorus.

GUEINZIUS

---

*SI prudens iterum Sami rediret*
*Proles, præcipiēs modū loquelæ*
*Stringēdi breviter rudi catervæ*
*Rerum Progeniē ſuam æſtimaret,*
*Stringentē breviter tuū laborem*
*Cōſeſſus, Sedeas,* Schubarte *fidus*
*Immortale cohortis eruditæ,*
*Terris claraq; fama tunc ſubibit*
*Dū pergis referēs, quod arte poſſis*
*Reſponſum Themidos ſacræ petenti*
*Fidum promere: Digna ti brabeia*
*Spondent ſecula fortiter cienti*
*Pugnas Dædaleas, loquor futura!*

JANUS NICOLAI.

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA